17. Djupfrysning

28 februari – 3 april 1979

Morgontidningarna rapporterade om en ny oljekatastrof. Ett sovjetiskt tankfartyg Antonio Gramsci hade gått på grund på den ryska sidan av Östersjön. Tankern tillhörde samma rederi som Tsesis. Den finska tullen uppskattade att 5000 – 15000 ton olja var på drift. Oljan följde med is och strömmar över till den svenska ytterskärgården med stora skador som följd.

Förbudet att prata med personer utanför den namngivna kretsen var inget skämt. Att det var fullt allvar visade sig redan nästa dag. Efter fikarasten på eftermiddagen följde jag med en lite äldre arbetskamrat in på rummet. Han var fartygskartograf och höll på med att planera jobbet i Vänern inför sommaren och hade några kartfrågor. Vi var vänner. Han var frimärkssamlare och jag hade en gång fått möjlighet att köpa ett album av honom. Vi hade inte pratat med varandra mer än någon minut förrän hans chef kartredaktören, klev in i rummet. Han kom från ett annat håll i korridoren och hade kaffekoppen med sig.

– Vad var det jag sa igår? Enligt beslut får inte Anders prata med dig, sa han till min vän, formellt och med upprörd röst. Och här inne får du inte vara. Han blängde på mig.

Vi stod båda som frågetecken. Jag borde förstås vetat bättre, men hade kanske ändå trott att utspelet dagen innan var mer för att skrämma mig – än blodigt allvar. Min kamrat lyfte med båda händerna upp sina glasögon och hängde dem ovanför pannan, som nu låg i djupa veck. Han tittade vilset på mig med stora ledsna ögon, samtidigt som han drog upp ärmarna på tröjan.

– Vadå? Vi pratar om vänernmätningarna. Han gjorde en gest mot det tända ljusbordet. Jag ska ju åka dit i sommar och Anders skulle...

Det hjälpte inte. Den tomma kaffekoppen i kartredaktörens darrande hand var på väg att lämna fatet. Då kom klyschan som jag börjat vänja mig vid.

– Jag sköter bara mitt jobb!

– Jaha, vi med. Min kamrat såg på mig, nu med blanka ögon, drog upp mungiporna och ryckte på axlarna. Det gjorde jag också och lommade iväg.

Dagen därpå fick jag veta av min kamrat att Nordström hade besökt honom för att försvara restriktionerna och de nödvändiga aktionerna mot mig.

– Anders är satt på djupfrysning, han vet vilka han får snacka med, hade han sagt.

Det hela liknade ett helvetes inferno. Det tog emot, men jag funderade allvarligt på att ställa några frågor till JK Gullnäs. Det kunde väl inte vara det här han menade i sitt slutord, fast jag var inte helt säker?

Jag ringde upp Anita, som rekommenderade mig att prata med min fackliga ombudsman i Norrköping. Han ville i sin tur ändå att jag skulle avvakta. Kanske var det för tidigt att vända sig till JK. Jag lydde hans råd, men provokationerna fortsatte redan nästa dag. Det satt ett meddelande i min dörrklämma.

”För att tillgång till material i samband med sjömätning skall förefinnas oavsett personals närvaro på arbetsplatsen skall såsom tidigare muntligen meddelats gradnätsberäkningspärmar samt material för planering av sjömätning, såsom äldre manus, planeringsskisser å sjökort, äldre orienteringsprotokoll mm omedelbart placeras i det s.k. monteringsrummet 2220.”

Meddelandet var undertecknat av Göran Nordström, och jag tvivlade den här gången inte på att det var han som var författare. Han var lika ovan som jag. Men kopior gick i vanlig ordning till Hallbjörner och de två kollegorna som var närvarande vid den senaste konfrontationen.

Det som nu hänt hade kanske normalt varit en fråga för facket, men eftersom jag kände att jag redan balanserade på en skör tråd, ville jag inte sätta ytterligare press på Anita. Så jag skrev ett artigt svar till min närmaste chef där jag förklarade att jag även i fortsättningen behövde mitt material för att sköta jobbet, men att vem som helst var välkommen att få hjälp om det skulle behövas. Min dörr var för övrigt aldrig låst.

Jag fick sömnproblem igen. Vad höll på att hända? På vilken annan arbetsplats kunde det här vara möjligt? Och vi bara stod där, på botten av en avgrund, gapade av förvåning men av ren rädsla accepterade vad som helst. Men vad skulle det tjäna till att berätta för omvärlden om det här nu? Vem skulle tro mig den här gången? Och sådan här terror kunde man väl knappast våga sig på inom verket om den inte var sanktionerad utifrån? Var fanns brandkåren?

Snart fanns det inte mycket kvar av vare sig mig eller mitt jobb. Jag hade inte längre möjligheten att kvittera ut de kartor från arkivet jag behövde i jobbet. Om jag nu också lämnade ifrån mig mina arbetsverktyg kunde jag säga adjö till både mitt yrke och min tjänst. Dessutom var jag på väg att totalisoleras. På två dagar hade jag fått bekanta mig med nya begrepp inom statsförvaltningen, "kontrollbevakning" och "djupfrysning". Samtidigt pågick förhandlingar för att ge mig yrkesförbud och tvångsförflytta mig till en främmande verksamhet. Och det var ingen mardröm, det var verklighet.

Det är klart att jag tyckte att JK Gullnäs hade ett ansvar för den här utvecklingen, men jag visste ännu ingenting om kopplingarna och det gemensamma intresset och samarbetet med verksledningen sedan starten.

Hade justitiekanslern inte upptäckt Hallbjörners fobier i alla vittnesförhör han genomfört och inte förstått att det bara skulle bli ett större problem om sjökartedirektören dessutom fick grönt ljus? Eller rymdes det som nu var på gång också inom Ingvar Gullnäs ”partsintresse”?

Jag var tvungen att testa.

Frågorna till JK Gullnäs fick rubriken "Tsesis - uppföljning?". Jag beskrev händelseutvecklingen efter det tidigare JK-beslutet innan jag ställde frågorna.

Jag undrade om jag som tjänsteman inte hade någon grundlagskyddad rätt att framföra berättigad kritik till JK? Om JK: s beslut kunde användas mot mig i ett omplaceringsärende? Jag frågade också om den tidigare rapporten var en dom över mitt handlande i Tsesisaffären och att det därmed var fritt fram för trakasserier och disciplinära bestraffningar på jobbet?

Jag undrade också om myndigheten kunde förbjuda kollegor att samtala med mig? Jag bad tacksamt om ett snabbt svar, då jag ansåg att andra kamrater kunde hamna i samma situation.

Christinas kamrater var på väg att startat en motaktion och själva göra en namninsamlig för att protestera mot utvecklingen. Flera hade gjort anteckningar när kartredaktören berättade om inskränkningarna mot mig.

Tidningarnas telegrambyrå (TT) bevakade den dagliga posten till JK-ämbetet. En intervju med mig resulterade i ett långt telegram som kablades ut till medierna. Många tidningar hörde av sig. Nordström blev också intervjuad och gjorde ett bekräftande uttalande till bl. a. Kvälls-Posten under rubriken:

"Så straffas obekväm statsanställd: Får inte ens prata med kollegorna"

"– Nödvändiga restriktioner eftersom han missköter sitt jobb, svarar chefen – byrådirektör Göran Nordström ...

– Han ska ägna sig åt sitt arbete och inget annat. Han har inte med Tsesisfallet att göra. Det var därför han fick restriktionerna. Har han problem i sitt arbete ska han i första hand vända sig till de här tre personerna. Naturligtvis kan jag inte hindra honom från att tala med några av avdelningens andra anställda. Han får väl göra vad han vill på kafferaster och dylikt ..."

(KvP 3.3.79)

Det var till justitiekanslern jag ställt frågorna, men Gullnäs skickade mitt brev till generaldirektören för kommentar. Det hade jag svårt att förstå. GD Johansson kontaktade inte mig. Och varken Christina eller hennes arbetskamrater som deltagit i mötet. Inte heller fartygskartografen som också varit med och dessutom hade konkreta fakta om trakasserierna.

Kartredaktören, som själv aktivt deltog i aktionen mot mig var nu i praktiken klar att flytta ”hem” till Sjölin och stockholmsgruppen. Jag kände inte till hans planer, men det löste vissa gåtor om varför han vände färdriktning efter att ha varit avslöjande kritisk i DN. Dagen därpå hand han ställt sig till sjökartedirektörens fulla förfogande. När nu JK kopplades in igen fick han oturligt en blackout och var borta från jobbet på obestämd tid. Nordström kunde däremot svara för honom. Till Anita skulle han på ST-sjöfarts årsmöte ha sagt att det var jag som orsakat kartredaktörens ”slaganfall”.

Den 29 mars fick jag veta att Sjöfartsverket kallade facket till ny förhandling. Verksledningen bäddade nu för att formellt återigen kunna ta det slutgiltiga beslutet att tvångsförflytta mig. En ny ingenjörstjänst skulle inrättas på fyr- och elektrosektionen. Verket stödde sig på 18§ i anställningsförordningen:

"Innehavare av ordinarie, extra ordinarie eller extra tjänst är skyldig att med frånträde av utövningen av tjänsten utöva annan ordinarie, extra ordinarie eller extra statlig tjänst hos myndighet eller inrättning inom samma verksamhetsområde eller bestrida göromål som ankomma på innehavare av sådan tjänst hos myndighet eller inrättning inom området..."

Texten var inte klar som korvspad precis. Jag läste den flera gånger innan jag fick den förklarad. Det betydde – fritt översatt – att jag måste acceptera att kunna omplaceras inom samma verksamhetsområde.

Det blev bråttom med beslutet. Förhandlingsprotokollet skrevs ut och undertecknades redan samma dag. Nästa möte skulle hållas med minsta möjliga tidsfrist. Mina synpunkter på den nya tjänsten skulle vara inlämnade dagen innan klockan 12.00.

När jag pratade med Anita igen fick jag ett glädjande besked i bedrövelsen. Jag hade fortfarande stöd av 19 av våra 20 arbetsplatsombud på verket. Den ende som reserverade sig var inte oväntat mitt eget ombud, som tänkte på familjen, varit kurir och skrivit på listan.

Trots det massiva stödet i verksbyggnaden, kände jag mig knäckt och totalt maktlös. Det slog mig igen att det inte fördes någon muntlig dialog. Vi kommunicerade på alla plan med papper. Det skulle bli mer av den varan. "Går mot en livsavgörande vecka?" skrev jag i dagboken.

Arnljot ställde som alltid upp. Nu siktade han högre än vanligt. Brevet gick till riksdagens trafikutskott och kommunikationsdepartementet. Under rubriken ”Sjöfartsverket totalhavererar” skrev han att kritiska ögon skulle behövas på sjökarteavdelningen även i framtiden. Han gillade inte att jag skulle placeras i ”maskinrummet” på vaga grunder.

Det fanns fortfarande tid att försöka påverka facket att överge mig. Om man lyckades med det skulle hotet om pinsamma förhör i en Arbetsdomstolsprövning försvinna. Facket fick fler skrivelser från de som skrivit på listorna. I en hade fem arbetskamrater, varav tre nyanställda som jag knappt kände alls – också fått skriva på. Skälen började bli alltmer krystade:

”Till sektionsstyrelsen ST-Sjöfart
Ang Anders Ahlmark
Vi har meddelats följande: Förhandling ang. A omplacering ägde rum 03-30. Den ajournerades till 04-05. Styrelsen lär dock – efter hörande av A men utan att höra oss – redan beslutat att stödja A och säga nej till A omplacering.
Vi protesterar mot detta beslut och begär att styrelsen omprövar det och antingen biträder SjöV(Sjöfartsverket, min anm.) beslut att stödja A eller förklarar sig icke vilja motsätta sig SjöV beslut. Vi begär att vår fackliga organisation skall hjälpa oss i denna fråga. Vi begär alltså fackligt stöd. Skälen härför är:
– de skäl som motiverade styrelsens tidigare beslut har numera i grunden förändrats.
– nya väsentliga faktorer har tillkommit.
– A har genom sitt agerande visat missaktning mot facket. Vid åtminstone två tillfällen har han kört över styrelsen.
– en förflyttning är bäst för A själv.
Det är ej för sent för styrelsen att också hjälpa oss.”

Samma dag skrev Nordström ensam under en ny manifestation till facket. Någonting strulade i organisationen. Lite lustigt blev det, då skrivelsen var författad i ”vi-form”, trots att Nordström var den ende som skrev under. Det spekulerades i om Hallbjörner inte visste att militärerna på avdelningen inte tillhörde samma fack som Nordström? Kanske fick de en egen kopia av Hallbjörner att skriva under?

Först kom den numer obligatoriska sågningen av mig av JK Gullnäs – i full text. Därefter annat väsentligt:

”A missköter vidare sina arbetsuppgifter. Att man förnekar detta är ointressant för oss som vet det faktiska läget…

Han kräver skriftliga order.(Furusundsmätningarna, min anm.) När han får det vägrar han skriftligt.(Pärmarna, min anm.) Detta finns dokumenterat. Skall facket stödja ett sådant tillvägagångssätt? Är det så vi vill ha det på våra arbetsplatser. Dessutom: det finns många vittnen att A hållit på med Tsesisfallet under arbetstid.(förmodligen professor Bjerhammars utredning?, min. anm.) Detta är icke bara en arbetsgivarfråga, vi andra har ju fått ta på oss vad A försummar.

Det har vidare påståtts att verket icke skulle ha utrett förhållanden som jag och vissa arbetskamrater har påtalat i våra skrivelser är riktiga eller icke. Verket får väl tala för sig självt. Men eftersom många av ”undertecknarna” vid flera tillfällen kallats till långa och ingående samtal med CA (Järmark, min anm.) vågar jag påstå att detta utretts så långt det är rimligt att begära.

Ett av skälen till att facket ensidigt stött A har angetts vara att undertecknarna ej begärt fackets stöd. Det gäller uppenbarligen inte längre. Dessutom tycker vi att det är anmärkningsvärt att styrelsen vill tillgripa ett så otroligt formellt synsätt. Icke ens den mest byråkratiska myndighet skulle tillgripit ett sådant skäl. Och facket har dock fått kopia av våra skrivelser, som självfallet ställts till arbetsgivaren. Det är ju han som kan flytta A från S (Sjökarteavdelningen, min anm.), ej facket.

Facket har ej heller kommit med något realistisk förslag till lösning av den konflikt som så många medlemmar är inblandade i. Att föreslå status quo, d.v.s. att A skall vara kvar på S är ju ingen lösning, det måste självfallet till en förändring. Att föreslå Sk (Sjökarteavdelningens kartografiska sektion, min anm.) i stället för St (Sjökarteavdelningens mätningstekniska enhet, min anm.) har ju ordföranden själv i förhandlingsprotokoll 02-05 konstaterat ej vara möjligt.

Alltså: de av facket tidigare anförda skälen mot förflyttning är i grunden förändrade och har ej längre giltighet. Sedan föregående förhandling 02-05 har några helt nya faktorer tillkommit. Här är några:

a) A har tillsammans med Hegfeldt ånyo satt igång med att ta fram material i Tsesis-fallet. Bl.a. har han tillverkat en ”skiss” som naturligtvis kommer att lämnas till motsidans advokat (om så ej redan skett). SjöV har ju inlett ett rättligt förfarande. Vi kan alltså se följande händelseutveckling framför oss. Olika tjänstemän på S biträder verket lojalt i en rättstvist och tar fram material, som vi anser korrekt. Men A biträder motsidan och kommer alltså att på alla sätt att misstänkliggöra S (d.v.s. våra) uppgifter. Och så är den interna striden igång igen. Förstår inte styrelsen, att vi inte kan ha det på det sättet? Vi orkar inte med detta en gång till. Hur tror styrelsen att vi skall kunna ha A som arbetskamrat, när han fortsätter att agera på det sättet? Hur styrelsen kan stödja A och vägra en förflyttning från S när A satt igång att agera i Tsesis-fallet igen är ofattbart för oss. Struntar styrelsen helt i oss?

b) På måndagen 5 febr säger facket för A del nej till en förflyttning till driftavdelningen (verkstaden, min anm.). Dagen efter, den 6 febr, säger A själv ja till driftavdelningen. (platsannonsen, min anm.) Facket blev sålunda helt överkört av den person facket stöder. Vad anser facket om sådant agerande? Eller kände facket till att A skulle skriva sin ansökan/platsannons till GD? Där han begärde lönebefordran på 2 lönegrader…

3. Det kanske ändå viktigaste skälet att flytta A från S är att det är tveklöst bäst för A själv. Jag betvivlar att A har omdöme nog att bedöma detta själv. En person som efter det JK förklarat hans

beskyllningar helt grundlösa omedelbart förklarar dels att han står för varje ord han sagt, dels att JK tagit ovidkommande hänsyn och alltså ej varit objektiv (en otrolig anklagelse).

4. Det kan naturligtvis tyckas besvärande för styrelsen att nu göra helt om i denna affär. Men eftersom skälen har förändrats och nya saker tillkommit så har ju grunderna för det tidigare beslutet ändrats och det är ju då helt logiskt och riktigt att även beslutet ändras.

Göran Nordström" (3.4.79)